

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

Nr 41.

Stockholm den 9 Oktober 1913

6:e årg.

Prenumerationspris: 1/4 år .. kr. 4: 50 1/2 år .. kr. 2: 50 3/4 " " " 3: 50 1/4 " " " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.	Redaktion: Klarabergsgatan 48, två tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. Utgifningstid hvarje torsdag.	Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: kl. 11—12. Sthlm 1913, F. Englunds Boktr.	Expedition och Annonskontor: Klarabergsgatan 48, två tr. Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.	Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 %, 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.
---	--	---	--	---

Tyskland och moderskapsförsäkringen.

I de skilda länderna kommer man öfverallt tillbaka till den viktiga frågan: moderskapsförsäkringens ordnande. Trots allt tal om att kvinnans rätta plats är i hemmet, är det ett faktum att allt flera kvinnor genom omständigheternas makt måste in i förvärfsarbetet utom hemmet. Storindustrien slukar allt flera af arbetarklassens kvinnor, det är framför allt också där vi ha att räkna med de utom hemmet arbetande kvinnorna. Då är det också att se till hvad som kan göras för att underlätta kvinnornas ställning såsom på en gång förvärfsarbetande och hustrur och mödrar.

För Tyskland är denna fråga brännande aktuell. Siffran på yrkesarbetande kvinnor är mycket hög; enligt yrkesräkningen i juni 1907 voro 9½ miljoner kvinnor, d. v. s. 30,37 % af den samtliga befolkningen, helt yrkesarbetande. Vidare voro 3½ miljoner kvinnor delvis sysselsatta med yrkesarbete. Bland i yrkesarbete helt anställda funnos 2,8 miljoner gifta kvinnor.

Det är gifvet, att bland alla dessa miljoner råka de husliga göromålen och modersplikterna i konflikt med yrkesarbetet. Särskildt är detta naturligtvis fallet vid barnsängstillfällen. Kvinnans oförmåga att då förtjäna den vanliga inkomsten medför en ekonomisk nedgång för familjen, hennes sträfvan att fortast möjligt återtaga arbetet däremot ofta sjukdom och klenhet åt henne själf.

Äfven arbetarhustrur, som ej äro anställda i något yrke, äro vid samma tillfällen utsatta för stora vådor. Miljontals arbetare förtjäna så litet, att det är dem omöjligt att afsätta något för vård och hjälp åt hustrun vid barnsäng eller sjukdom.

En onaturligt låg spädbarnsdödlighet har Tyskland äfven att uppvisa. Mycket har gjorts för att bekämpa densamma. Ännu är den emellertid mera än 6 % högre än den efter naturliga beräkningar borde vara. År 1910 uppvisade den 16,2 %. Beräkningar gifva vid handen, att högst 10 % borde vara det normala.

När man reflekterar öfver här anförda förhållanden, inställer sig omedelbart den tanken, att moderskyddsfrågan är af den allra största nationella betydelse. På dess ordnande måste såväl lagstiftningsarbetet som sociala och kommunala krafter inrikta sig. Vidare måste individernas själfhjälps äfven komma till.

En hel del har redan i denna väg gjorts i Tyskland. En riksförsäkring finnes, sjukkassor, föreningar för moderskydd och spädbarnsvård ha inrättats, själfhjälpen uppmuntrats genom moderskapskassor. Ännu felas emellertid ett planmässigt sammanförande af allt detta, en centralisation af det praktiska nutidsarbetet, ur hvilken en omfattande moderskapsförsäkring skall växa fram.

Det fattas en centralbyrå, som i sig upptar alla

för moder-, barn- och familjeskydd intresserade såväl föreningar och organisationer som enskilda personer. Denna byrå skulle ha till uppgift att samla studiematerial, att göra propaganda genom föredrag och genom att drifva på de särskilda organisationerna i deras arbete att på ett praktiskt sätt befordra omfattande lagförslag till en ändamålsenlig moderskapsförsäkring.

Vidare skulle byrån ha till uppgift att själf utarbeta förslag, hvilka kunde såsom material öfverlämnas till regeringen.

I en 1911 publicerad bok, Die Mutterschaftsversicherung, sysselsätter sig Henriette Fürth, en i Tyskland känd och uppskattad sociolog, med denna fråga och gör ur principiell synpunkt följande uttalande, som kan vara af värde att här återgifva.

Närmare en tredjedel af den kvinnliga befolkningen funktionerar, likasom männen, som små hjul i ett produktionsmaskineri, hvilket med nödvändighet måste vara själlöst, hvilket är beroende af att alla dess besjälade leder med samma precision och utan någon störning i likformigheten arbeta hvarandra i händerna som arbetsmaskinen af stål och järn.

Men produktionsmaskinens besjälade leder upphöra därför icke att vara människor. Och kvinnorna bland dem upphöra icke att vara mödrar. Därmed uppkommer ett dilemma af fruktansvärd art.

Moderskapet är den grundläggande funktionen för hela mänskligheten. Beskaffenheten af lifsuppehållet, ordnad efter mänskotillblifvelsen, af icke mindre vikt. Två bredvid hvarandra ställda faktorer, oupplösligt beroende af hvarandra.

Hvad är att göra om de kollidera med hvarandra? Taga modern ut ur produktionsprocessen?

Det finnes socialpolitiker, som allvarligt tagit denna fråga i öfvervägande, som ännu dröja vid den. Mig synes denna lösning lika litet önskvärd som utförbar.

Kvinnans förvärsarbete har blifvit en nationalekonomisk nödvändighet; detta gäller i allra högsta grad äfven i fråga om de gifta kvinnornas arbete. Detta är ett faktum, och fakta måste man finna sig i. På bästa möjliga sätt finna sig i.

Vi veta ju hvad som står på spel. Tärande sjukdomar och förtidig död för mödrarna, hög spädbarnsdödlighet, familjelifvets vårdslösande och tillbakagång, ungdomens kriminalisering, förminskning af den nationella spänstigheten och produktionsförmågan. Detta är svaret på bristen af tillfredsställande moderskydd.

Det är en öfvergångstids missförhållanden. Som en stormvåg kom den unga industriella utvecklingen öfver oss. Vi hade att anstränga oss af alla krafter för att blott kunna såsom duktiga simmare hålla oss ofvanpå.

Men nu, då utvecklingens flod flyter lugnare och bredare, nu då vi lärt oss att öfverskåda och behärska den, nu är det tid att uppföra dammar, så fasta att elementerna ej mera kunna öfverraska oss och rycka ifrån oss frukten af årtiondens möda och arbete.

Det kraftigaste vapnet i kampen mot elementen är styrka och stridsduglighet hos den kämpande, är ett starkt släkte. Ett starkt släkte kan emellertid endast alstras, om vi äga sunda och blomstrande mödrar.

"Ave maris stella!"

Vadstena! Sankta Birgittas stad! sjunga Vätterns små vågor mot stranden i ständigt upprepad rytm. Vasarnas stad, säger det gamla ärevärdiga slottet kort och kärft, och dess tunga murar och torn tala om den världsliga makt, som med ett dråpslag krossade den heliga moderns lifsverk. Kraftig och skarp som en lans, kastad mot världen, pekar klosterkyrkans takryttare upp mot himlen. Sankta Birgittas stad! lyder dess triumferande rop, och rundtom den begynna stenarna i de härliga hvalfven och i de förfallna klostermurarna att intonera samma sång som de små Vättervågorna i solnedgången oafbrutet hviska och sorla. Och aftonhimlen gjuter sin glans öfver den grönskande lilla stadens gator och tegeltäckta gamla hus. Med den stilla glorian från en svunnen tid går den till hvila, men blicken dröjer länge vid de gamla klosterbyggnaderna. Hur ofta ha icke dess portar fördom öppnats för olyckliga fridstörstande, som där funnit tillflykt undan världens oro. Få de osälla andar, som nu samlats under dess tak, en smula ro i nattens tysta timmar? — — —

Ack, det var ju icke alltid friden som rådde bakom dessa murar, icke ens då morgonhymnen: Ave maris stella, dei alma mater! steg upp under hvalfven. Hur ofta låg icke i den mörka cellen framför det på väggen målade svarta korset en stackars syster, kämpande sin heta kamp mot kött och värld. I Vadstena klostrets diarium står intet antecknadt om alla de suckar och klagorop, som förr, liksom nu, ljudit därinne, och ingen har täljt de tårar, som vattnat dessa stengolf. Men så vidt människohjärtat förblir sig likt genom tiderna, kunna vi lyssna fram dem ur tystnaden.

I den s. k. Birgittas bönkammare — väl snarare Katariinas — står, vackert belyst af de små färgade fönsterglasen, en mycket gammal, illa medfaren träbild af Sankta Birgitta. Hon har förlorat de till välsignelse lyfta händerna, hon har mist sin förgyllning och färgprakt, men ännu har bilden sin ädla hållning, dess hufvud tyder på ekstas, och ses den på något afstånd, verkar den förunderligt lefvande.

Till den grad, att det knappast väcker undran om troende katoliker, som man berättade, i denna dag göra knäfall och strö rosor för helgonets fötter. Bredvid bilden ligga resterna af den gamla, tätt järnbeslagna ekkista, hvari Birgittas jordiska kvarlevor af den trogna skaran bars från Rom till Vadstena. Från Rom till Vadstena! Tycker man sig icke se dem, dessa pilgrimer, där de med stafvar i händerna på trötta fötter, under faror och mödor, under böner och fastor, bedröfvade och dock glade, sjungande färdades för att återbörda det dyrbara stoftet till den älskade fosterjorden.

Men illa, mycket illa har den helgontillbedjande tiden farit fram med de dödliga resterna af Birgitta Birgersdotter. Hennes ena arm lär ha stannat i ett nunnekloster i Rom, och knappast ett af alla de efterhand uppståndna dotterklostren af Birgittinerorden har velat sakna en undergörande relik af den vördade heligas ben. Vål lades 1412 hvad som återstod i ett silverskrin, "som vag 429 lödige marker", men öfver Johan III faller skuggan af att ha låtit för snöd vinning nedsmälta detta, och redan 1596 blef hennes graf pietetslöst förstörd. Tre år senare lät hertig Carl hemligt begraiva hvad som var kvar för att göra slut på all fördärlig relikdyrkan. Icke förty visas än i dag i klosterkyrkan ett kranium och några ben, som enligt omfattande läkareundersökningar förklarats äkta, det förra, emedan det bär tydliga spår af den tumör, hvilken man tillskriiver hennes visioner. Dagligen öppnas denna relikgömma, och dessa rester af den heliga Birgitta samt af hennes dotter, den heliga Katarina, beskådas af undrande, profana ögon. Här på detta samma rum, där konungar och drottningar, furstar, prelater och pilgrimer långväga ifrån under knäfall med pannan mot marken hälsade det heliga skrin, som inneslöt helgonets stofthydda!

Så har Birgitta icke i fosterjorden funnit den hvila i ostörd ro, som hon längtade efter. Och främlingen finner med skäl, att det är litet nog, som i hennes egen stad minner om henne. Hvad mer! Om än hennes stoft vore spårlöst förskingradt, hon hör till de sällsynta, som aldrig förintas.

I nära tjugo år hade Birgitta Birgersdotter, af konunga- och folkungaätt, sofvit den sista sömnen, när påiven efter öfliga, storartade ceremonier inskref hennes namn i den gyllene helgonboken. Det var den 7 oktober 1391, som sången: Ora pro nobis Sancta Birgitta! för första gången brusade under Peterskyrkans i Rom mäktiga kupol. Och Birgitta — den ödmjukaste bland de ödmjuka, men tillika den djärfvaste, som orädd dikterade sina ljungande uppenbarelsen för furstar och påfvar — sålunda upphöjd bland deras tal, som i en annan värld mana godt för rättrogna katoliker, blef från den stunden tillbedd och ärad som få dödliga.

Hade den gode lagman Ulf Gudmarsons änka i den stund, då hon i Alvastra kyrka erhöi sin första vision, samtidigt kunnat se hvad framtiden hade i beredskap åt hennes minne, visst hade hon då i ännu större bäfvan än hon gjorde böjt sig till jorden. Först när rösten ur den ljusa sky, som vid detta tillfälle omslöt henne, för tredje gången uppräpade sin maning: "kvinna, hör mig — — du skall vara min brud och mitt språkrör i världen — —", lydde Birgitta darrande. Från den dagen till sin död lefde hon i så nära gemenskap med den andliga världen, att hon kunde nedskriiva 700 revelationer. En af de märkligaste är den hon under en af sina färder sittande till häst fick emotaga, "vakande, ej sofvande", såsom hon själf på tal om sina uppenbarelsen ofta uttryckligen betonar. Under några minuters ekstas erhöi hon då alla de föreskrifter för sin nya klosterorden, som det sedermera tog timmar att uppteckna.

Under den tid, då hon hos samtiden nästan väckte anstöt genom att vistas i Alvastra munkkloster, har väl tanken på ett nunnekloster redan ofta föresväfvat henne. Men på samma gång har hennes upplysta förstånd sagt henne — hvad hon af egen erfarenhet såsom en värdig mans maka visste — af hvilken ovärderlig nytta de båda könen äro för hvarandra. Och den tanken slår henne med ens: "det är genom dig Kristus vill plantera en ny vingård till sin moders ära, hvarest Guds vänner, män och kvinna, skola verka i förening."

Såsom synes är den moderna kvinnorörelsens bärande tanke ingenting nytt under solen. Midt i medeltiden har en så djup och inåtvänd ande, en under sin skriffader så ödmjukt lydlig dotter som den heliga Birgitta vågat tänka och ånyo uttala denna skapelsens fundamentalsanning. Och hon tillämpade den i sin s. k. "Vår Frälsares orden" genom föreskriften att ett mindretal tjänande bröder skulle finnas i hvarje Birgittinerkloster.

I sitt hus i Rom, hvarifrån hon till påfvarna i Avignon utsände sina gudingifna maktbud om deras snara återvändande till den heliga staden, satt hon dagligen så fördjupad i sin älsklingsstanke, nunneklostret i Vadstena, att hon föll i ekstas. Hvarje dag syntes henne då en ängel, som för henne dikterade den ritual, hvilken sedermera skulle följas vid gudstjänsterna i världens alla "Birgittinerhus". Under dessa timmar, då Gud, enligt hennes egen utsago, insöfde hennes kropp, icke i kroppslig sömn men i andlig hvila, under det han uppväckte själen — "liksom ur en sömn till att se, höra och känna andligen —", vågade ingen, icke ens älsklingsdottern, Katarina, som för henne offrat sin ungdoms lycka, störa henne.

Detta kloster i Vadstena, med hvilket hon drömmande och vakande så mycket sysslat, skulle hon likväl aldrig få se. Bruten — till kroppen af mångåriga späknings, fastor och vakor, till själen af sorg öfver älsklingssonen Karls plötsliga död i Neapel omedelbart före anträdandet af pilgrimsfärden till det heliga landet — återvände den sjuttioåriga från Jerusalem till Rom endast för att dö 1373.

Det blef henne icke förunnadt att se huru hennes skapelse, Vadstena nunnekloster, inom kort vardt knutpunkten för Nordens frommaste strömningar, målet för tusentals vallfärder. Barfota, i botgöraredräkt, lär själfve konung Erik ha färdats hit till Birgittas graf. Han var icke blott detta klostrets beskyddare, han lät äfven i Danmark anlägga dotterklostren Maribo och Mariager. Den stora drottning Margareta liksom den blida drottning Filippa räknade det som en ära att bli inskriifna som Vadstena-systrar, och det berättas, att den myndiga Margareta därvid ödmjukt kysste handen på alla systrar och bröder. Hur lycklig har icke den fromma Filippa prisat sig att få dö i Vadstena kloster och att få hvila i dess kyrka. I dess klosterbok lyder hennes eftermäle: hon var för detta kloster och hela vår orden en moder och en den mest trofasta skyddarinna.

Det var just med anledning af den engelska prinsessan Filippas förmälning med unionskonungen Erik, som

en hennes landsman såsom pilgrim besökte Vadstena kloster. Vid sin hemkomst blef han birgittinerklostrets i London stiftare och förste donator. Dock var det först efter hans död, som Henrik V grundlade klosterbyggnaden och från Vadstena ditkallade sex nunnor och en munk. Och nu uppblomstrade här det kloster, hvars trogna folk skulle gå de mest skiftande stormiga öden, äfven martyrskap och landsflykt, till mötes. Efter 300 års landsflykt återvände 1892 en sista kvarleva däraf till England, och för ett år sedan gick en notis genom pressen, att det gamla Syon House i London skall återuppföras för en kostnad af en million.

I vår moderna skeptiska tid en ny klosterbyggnad åt Birgittas gamla orden, icke i ett katolskt land, utan i England! I sanning denna ordnens engelska gren, som 1915 skall kunna fira sitt 500-års jubileum, har en förunderligt seg lifsnerv.

Medan moderklostret i Vadstena, i så många år medelpunkten för de i hela Europa spridda 74 dotterklostren, afsonnar efter föga mer än hundra års tillvaro, medan de i nordnen stiftade klostren ett efter annat upplösas, sjunga än i dag birgittiner-nunor i England Skenningemagistern Petrus Olofsons gamla sång "Ave maris stella" — och följa Birgittas af "ängeln" dikterade ritual.

Det finns människotankar, som icke dö, hur än tiderna skrida och växla. —

Sigrid Platen.

Kvinnorna och pensionsnämnderna. I Eslöfs stads pensionsnämnd ha af stadsfullmäktige invalts två kvinnliga ledamöter, folkskollärarinnan fröken Brita Johansson och fru Alma Persson, med jur. stud. Ester Sandberg och fru Maria Andersson som suppleanter.

I Lund, som delats i två pensionsdistrikt, med sex ledamöter i vardera nämnden, ha af stadsfullmäktige i första distriktet invalts fröken Ida Westdahl och fru Karolina Peterson, med fruarna Louise Petré-Overtton och Louise af Ekenstam som suppleanter, och i andra distriktet fruarna Anna Isberg och Augusta Lindström, med frökarna Maja Beijer och Anna Grék som suppleanter. Alla de af beredningsutskottet föreslagna, såväl män som kvinnor, valdes enhälligt.

Författningsrevisionen i Danmark. Det nya grundlagsförslaget är sedan några veckor förelagt folketinget. Som bebådadt var innehåller förslaget med afseende på valrätten till folke- och landstingen bestämmelse om att denna skulle tillkomma män och kvinnor, som uppnått 25 års ålder.

Natalie Zahles Liv og Virksomhed.

Nogle Mindeord.

Af Henriette Skram.

I.

Allerede i August Maaned rettedes den ærefulde Henvendelse til mig at skrive en Artikel til Dagny om den d. 11 August d. A. hensovede Frøken Natalie Zahle. Naar nu denne Opfordring først efterkommes saa sent, maa det være mig tilladt at sige nogle Ord til Forklaring herfor. Grunden har simpelt hen været den, at det til en Begyndelse forekom mig, der i over 60 Aar har været knyttet til den afdøde i det fortroligste Forhold baade i hendes Virksomhed som i hendes private Liv, aldeles umuligt at give en blot tilnærmelsevis uheldet og upartisk Skildring af hendes sjældne og mangesidige Personlighed. Det var og er mig klart, at Tiden til at give en saadan ikke endnu er kommet, at hendes Skikkelse og Livsværk maa længere paa Afstand, før den kan ses og belyses retfærdigt, og naar jeg i Dag tilsender Redaktionen nedenstaaende Linjer, er det i den fulde Erkendelse af, at jeg næppe igennem disse træffer dens Ønsker, men at jeg dog muligvis kan bidrage til at give den, i pædagogiske Rørelser interesserede, yngre Slægt i Sverig en Forestilling om, hvad Frk. Zahle har betydet i den danske Skoleverden, og hvorledes hun i fuldt Maal har fortjent det skønne Eftermæle, der i vide Kredse, ogsaa i Sverig, er blevet hende til Del.

Jeg tror, dette gøres bedst ved at skitsere de Skoleforhold, under hvilke den unge Pige i Danmark voksede

Arbeta för namninsamlingen!

ASTRID AHLSTRÖM & Co.

MODEAFFÄR

18 SMÅLANDSGATAN 18, Stockholm. (Vid Norrmalmstorg.)

Rekommenderas.

op, og med hvilket Formaal for Øje hun undervistes indtil Midten af forrige Aarhundrede; for derefter at forsøge at give en Udsigt over Nutidens danske Pigeskole og kvindelige Undervisning. Af begge Dele kun kan gøres ganske antydningvist og derfor nødvendigvis maa blive mangelfuldt er allerede givet gennem den Begrænsning, Avisens Rammer af sig selv dikterer; men skulde nedestaaende Skitse kunne afvinde Dagnys Læsere nogen Interesse for den stærke Udvikling, der er foregaaet indenfor den danske Pigeskole i de sidste Décennier, og nogen Sympati for den Kvinde, hvis hele Liv var en Indsats i denne Sags Tjeneste, da var Hensigten hermed fuldt ud naaet.

En "højere" Pigeskole i den Forstand, i hvilken vi nu bruger Ordet, kendtes ikke i Danmark i første Halvdel af forrige Aarhundrede. Døtrene fra Hovedstadens og Købstædernes Haandværkerstand og andre Smaakaarsfolk søgte til den almindelige Folkeskole, hvor den modtog den nødtørftigste boglige Dannelse ved Siden af en grundigere Undervisning i det jævne, kvindelige Haandarbejde, medens de mere velhavende Borger- og laverestaaende Embedsfamilier sendte deres Pigebørn til noget videre anlagte Skoler, der i Lighed med hvad der i Slutningen af det 18de Aarhundrede blev gjort for Drengene var oprettet under Navn af "Døtreskoler". I de højere Samfundsklasser lededes Døtrenes Undervisning udelukkende af private Lærere, i Almindelighed af fransk- eller tysktalende Damer med Tilkaldelse af Faglærere til Dans, Klavérspil, Sang, Tegning, Malning og lignende "skønne" Færdigheder. Som det altid gaar, over Eksemplet "fra oven" stærk Indflydelse nedadtil, hvad da ogsaa blev kendeligt i de borgerlige "Døtreskolers" Undervisning. Den stærke Vægt, der i de højere Kredse lagdes paa Konversationsfærdighed i de fremmede Sprog, paa Kunstbroderier, Anstandøvelser, Dans m. m., bevirkede, at de almindelige Borgerkoler optog alle disse Fag paa deres Repertoire, — med hvilket Udbytte kan man vel forestille sig, naar man betænker, hvor ganske ude af Stand Bestyrerinderne for disse Pigeskoler, i Kraft af deres egen tarvelige Uddannelse, var til at bedømme Undervisningens Maal og Midler, og hvor fuldstændigt Eleverne i deres Hjem savnede den kulturelle Baggrund, som betinger et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte af den Art Skoledannelse, der blev deres Døtre til Del. Mangfoldige "Pigeinstitutter" blomstrede op, konkurrerende med hverandre i Slethed og prisgivende sig til Hudfletning af den satiriske Digtning, hvis "Fru Bittermandler", "Frøken Trumfmeiere", "Hr Zierlicher" er blevet udødelige Typer paa en svunden Tids Lærerstand.

For alle Skoler, de lavere som de højere, gjaldt 14-15-Aarsalderen som Tiden for Pigebarnets Afslutning af Skolen; derefter fulgte Konfirmationen, der dannede et vidnefast Grænseskel mellem Barndommen og Ungdomsalderen; og den 15-aarige unge Pige var i sine egne og Omverdenens Øjne "fuldfærdig" i Retning af Dannelse og Udvikling og havde Krav paa at være og at behandles som voksen. At der langsomt og faulende hist og her voksede en alvorligere Forstaaelse op af en Skoles

Ansvar over for Børnene og af dens Krav over for Lærerkredsen virkede nærmest som en Undtagelse, der bekræftede Reglen; men det var saa lykkeligt, at den lille Natalie Zahle nød sin Undervisning fra sit 10ende — 15de Aar i en af disse forholdsvis gode Skoler.

Hun var født 11 Juni i en jysk Præstegaard, men i hendes andet Leveaar forflyttedes hendes Fader til det sjællandske Kald Hvedstrup, ved Roskilde, og her voksede den lille Pige op sammen med sin eneste Broder i et ualmindelig lykkeligt og harmonisk Hjem. Hendes Fader, med hvem den lille Natalie synes at have været nærmest aandelig beslægtet, og efter hvem hun vistnok har taget sine ypperste Evner og Anlæg i Arv, var en højt begavet, digterisk anlagt og fint dannet Personlighed. Moderen var meget legemlig svag, men sikkert en Kvinde, der ikke kunde tælles mellem Gennemsnitsmennesker; herom vidner hendes Ægtemands beundrende Kærlighed og den Indflydelse, der umiskendelig fra hende udstraalede over Præstegaarden og gennemtrængte Livet der i stort som i smaat. I Fjor, da Frk. Zahle alt gik i sit 86:nde Aar, nedskrev hun til "Mit Hjem", (en Julegave til Nationaltidendes Abonnenter), en Skildring af sit Barndomshjem, en Skildring, der til alle Tider vil bevare sin Plads i Litteraturen som et ualmindelig poetisk skönt Billede af et Præstegaardshjem i Midten af forrige Aarhundrede, for ikke at tale om den Betydning, det vil have for enhver, hvem Studiet af hendes egen Livsudvikling interesserer.

Med faa Maaneders Mellenrum mistede den lille Pige, der endnu ikke var fyldt 10 Aar, begge sine Forældre. Hjemmet paa Landet lukkedes for bestandigt, og snart efter optoges hun som Plejedatter i den københavnske Universitetsprofessor Eschricht og hans tyskfødte Hustrus Hjem. Her opdroges hun med den største Samvittighedsfuldhed, men med en Strenghed, der savnede den Kærlighedens Baggrund, hun havde følt i sine Forældres Hjem, hvorfor der ogsaa i hendes Væsen kom en Skyhed og en Kejtethed, hun senere i Livet til Tider kunde lide under. Betegnende for hendes Personlighed er det, at hun til Trods for al Strenghed og alle Savn bevarede baade Tilliden og Taknemmeligheden til sine Plejeforældre, og intet kunde være smukkere end den datterlige Hensynsfuldhed, hun altid udviste overfor dem; hun havde da ogsaa den Glæde at se, hvorledes de begge, men især den længstlevende af dem, Plejemoderen, fulgte hendes Udvikling og Livsgerning med Forstaaelse og kærlig Interesse.

Da hun som konfirmeret og "færdig uddannet" ung Kvinde forlod Døtreskolen, overtog hun, 15 Aar gammel, en privat Lærerindeplads og virkede i denne Stilling i 6 Aar i to Familier, til hvilke hun stadig følte sig knyttet med Venskab og Taknemmelighed. Hendes "Herskab" og hendes Elever holdt ogsaa meget af hende, saa op til hende og beundrede hende paa mange Maader, om end de kun lidt anede, at det var i deres beskedne og stilfærdige Hjem, Danmarks tilkommende største kvindelige Pædagog anstillede sine første, faulende Forsøg og høstede sine første Erfaringer. Karakteristisk nok for Frk. Zahle var det, at de lagttagelser, hun selv var mest

H. M. Drottningens Hofleveratör

J. F. Holtz

Brunkebergstorg 5

St. Nygat. 35 --- Sturegat. 8

Stockholms Specialaffär

■ för **GARNERINGSARTIKLAR**

Ständigt nyheter

opfyldt af, ikke var Storheden i hendes Elevers Fremgang eller deres Forældres Paaskønnelse, men derimod af hendes egen mangelfulde Uddannelse og bristende Kundskaber. Saa snart det derfor blev hende økonomisk muligt, det vil sige, saa snart hun vovede at rejse de fornødne Laan hos sine Forældres Venner, tog hun til København, hvor hun efter nogle Aars Forberedelse, dels paa den eneste da eksisterende "højere Dannelsesanstalt", dels ved Læsning paa egen Haand underkastede sig "Institutbestyrerindeeksamen", der gav hende Ret til at grunde eller overtage en "højere" Pigeskole.

Opfyldt som hun imidlertid var af sin egen mangelfulde Uddannelse, da hun sendtes ud i Verden som Vejlederinde for andre, blev det ikke en Barneskole, hun først tog Sigte paa at grunde, men derimod en Skole for vordende Pritvatlærerinder. Hun havde vel Betænklichkeiten ved at grundlægge en saadan, da hun derved vilde komme til et optage Konkurrence med den ovenfor nævnte Dannelsesanstalt, og betegnende for hendes Finfølelse og hendes Karakters Noblesse er det, at hun heller ikke skred til Udførelsen af sin Plan, før hun over for sine tidligere Foresatte og Vejledere havde paavist de Mangler, der i hendes Øjne klæbede ved deres Undervisningsplan, og loyalt havde udtalt, at hun, hvis hun ikke mødte Forstaaelse hos dem, selv agtede at oprette et Kursus, en Meddelelse, der sikkert af de alderstegne Pædagoger blev mottaget med et ringeaktende Skuldertræk. En farlig, end sige en sejerig Konkurrent saa' de vist mindst af alt i denne unge, beskedne, landlege Kvinde. Det første halve Aars Resultat syntes at skulle bestyrke dem i deres Overlegenhed: Tilgangen til Frk. Zahles Kursus vor "een Elev, der deltog i enkelte Fag", og den unge Bestyrerinde var saa langt fra at "reklamere" med sit Forsøg ved at stemple det som en "højere Dannelsesanstalt", at hun langt snarere fremhævede det som det, det var for hendes Stræben, "en Forhindreanstalt for daarlige Lærerinder", en Modvægt for Overfladiskhed og uforstandig Førdringsfuldhed. Aaret efter var dog Elevtallet steget til det seksdobbelte, og paa samme Tid havde Frk. Zahle modtaget et højt smigrende Tilbud om Overtagelse af en alt bestaaende Pigeskole, hvis Bestyrerinde ønskede at trække sig tilbage. Tilbudet kom uden nogensomhelst Medvirken fra hendes Side, og i høj Grad maatte det glæde hende og styrke hendes Tillid til sig selv og den Sag, hun vilde tjene, at det var hendes skriftlige pædagogiske Eksamensbesvarelser, der havde henledet Skoleautoriteternes Opmærksomhed paa hende. Særlig var det den Tanke, hun heri havde udtalt om det hjemlige, hyggelige og smukke Præg, hun ønskede at tilføre Skolestuen, der havde slaaet Skoledirektionen som noget nyt, originalt og forfriskende; man følte uvilkaarligt, at denne unge Kvinde vilde forstaa at lede nyt Blod ind i det forstenede System, og man vovede at betro en 24-aarig, ukendt og uprøvet Kvinde en Skole paa c. 40 Børn. Ganske vist var denne Skole et helt privat Foretagende, en ikke lille Afstaelsessum krævedes, Udstyr, Skolemateriel o. a. maatte bringes til Veje ganske paa egen Risiko; men der var knyttet det Privilegium til Skolen, at et filantropisk Selskab (det be-

staar endnu i fuld Blomstring) uddelte en c. 20 Stipendiepladser til Døtre af uformuende Embedsmænd. Trods Foretagendets private Karakter er det dog saaledes berettiget at tale om et Tilbud, et smigrende Tilbud, der blev gjort den unge Frk. Zahle. Endskønt en egentlig Barneskole hidtil havde ligget fjernt for hendes Tanke, i hvert Fald da kun som Iagttagelsesskole for hendes Lærerindeelever, greb hun om Forslaget og forstod, det var en Hjælp i rette Tid, ja i yderste Öjeblik, thi af Frygt for Udkommet stod hun i Underhandlinger om en Virksomhed i Rusland, der tilbødes hende.

15 April 1852 blev den store Mærkedag i hendes Liv og i den danske Pigeskoles Historie. Da holdt hun sit Indtog i den lille respektable, men, ak, saa snævert tilskaarne Skole, hvor stivnede Metoder, gammelt Slendrian og nedarvede Fordomme beherskede den aldrende Lærerkreds, der bevægede sig i den traditionelle Fjernhed fra Eleverne. Endnu levende gamle Kvinder kan berette om den Virkning, Frk. Zahle øvede paa alle Eleverne, smaa som store. Mild, venlig, glad og dog saa alvorlig, kraftig og myndig stod hun blandt dem, talte til dem i et naturligt, ligefremt Sprog, samlede dem om Morgenens en Fællessang, hvormed Dagens Arbejde begyndte, hængte et nyt Kart, et Billede op paa Væggen, sørgede for, at Børnene blev modtaget i vel udluftede, renskede Lokaler (Skolehygiene og Rengøring var temmelig ukendte Forestillinger i de Dage); og dog var alt dette intet imod den Glæde, den Spænding, den Forventning, hvormed man imødesaa de Timer, i hvilke hun selv underviste, — og det var mange, saa at sige i alle Fag, thi dels havde hun ikke Raad til at holde mange Lærere, dels følte hun, at overalt trængtes der til Friskhed, nye Planer, nye Fremgangsmaader, der afløste Ramseri, Lektiehøren, Indhersen af et mer eller mindre dødt Kundskabsstof, o. s. v. Snart gik der Ry af "Frk. Zahles Skole"; den voksede i Elevtal som i Anseelse, og som hun selv tit baade spøgefult og i ægte, ærligt Alvor har bekendt for os, hendes Medarbejdere, var det ikke frit for, at al den Hyldest fra Forældrene og al den Kærlighed fra Eleverne, hun mer og mer blev Genstand for, "gik hende noget til Hovedet" og fremkaldte en større Selvsikkerhed, end der var forenelig med den Ydmyghed, der i dybeste Forstand var en af hendes skønneste Egenskaber; — men saa kom Hjælpen, ukaldt og uventet fra en Side, hun ikke haade drømt om, og til en Begyndelse ikke i nogen behagelig Form.

Insänd litteratur.

Wahlström & Widstrand, Stockholm: **Religiös tro och fri forskning** jämte andra uppsatser af *Adolf Harnack*. Bem. öfers. af *August Carr*. — **Materia och minne**. En undersökning af kroppens förhållande till själen. Till svenska af *Algot Ruhe*.

Hugo Gebers förlag, Stockholm: **Klassväsendets uppkomst**. Af *Pontus Fahlbeck*. — **Illustrerad svensk litteraturhistoria**. Af *Henrik Schück* o. *Karl Warburg*. Häft. 3.

A.-B. Nordiska Bokhandeln, Stockholm: **Lars Hierta**. Riksdagsmotioner och anföranden. Första delen. Riksdagarna 1828—41. Med understöd af Stiftelsen Lars Hiertas minne utgifna af *Gustaf A. Aldén*.

Notis.

Göteborgs "Hemtreffnad". Ett "Hemtreffnads"-hus för själförsörjande kvinnor har i dagarna blifvit färdigt i Göteborg. Initiativet till företaget har tagits af fröken Julia von Bahr, som år 1910 i ett par föredrag i Göteborg sökte intressera de ensamstående, själförsörjande kvinnorna för saken. Den upptogs med stort intresse. Redan i mars 1911 var aktiekapitalet, 150,000 kr., fördelade på aktier å 100 kr., fullteknadt.

Den stålga byggnaden, som nu står färdig för inflyttning, inrymmer utom bostadslägenheter på 1 å 2 rum med kök och tambur gemensamma sällskapsrum samt en pensionatsafdelning. Det faller af sig själf att byggnaden är försedd med alla nutida bekvämligheter, hiss, central-uppvärmning, bad- och tvättinrättning m. m.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets Strengnäskrets och Strengnäs F. K. P. R. ha sammanträd för gemensam öfverläggning om ny form för studiecirkelarna.

Under ordförandeskap af fru E. von Heijne och efter liflig diskussion beslöts enhälligt, att studiecirkelarna, jämsides med sin hittillsvarande uppgift såsom socialt och literärt uppbyggande, skulle upptaga välgörenhetsarbete.

Närmast skulle nu arbetas dels för tillverkning af beklädnad åt späda barn i fattiga hem i och utom staden, dels för kläder till barnen vid Norrbottens arbetsstugor. Särskilda föreståndarinnor för de olika arbetsgrenarna valdes och blefvo: för spädabarnsbeklädnaden fru K. Giesecke och för Norrbottenskläderna fru W. Silfversparre. Penningar samlades genast för inköp af materiel.

Studie- och arbetscirkelarna skola äga rum hvarannan torsdag med början torsdagen den 9 dennes å drätselkammarens lokal.

För anordningen i sin helhet af studiecirkelarna, främst å det litterära området, utsågs en kommitté, bestående af öfverstinnan E. Zetterstrand, fru E. Stenbeck och fröken Mim. Rydberg.

Fredrika-Bremer-Förbundskretsen Lund med omnejd hade sitt första höstsammanträde lördagen den 27 sept under ordförandeskap af docent Hilma Borelius. Därvid förekom en utförlig redogörelse af fru Anna Lewenhagen för årsmötet i Stockholm sistlidne juni månad. Med anledning därav vidtog en liflig diskussion angående den nya tidsskrift, som af förbundsstyrelsen föreslagits. Till sist höll fröken A. Nilsson från Malmö ett entusiastiskt föredrag om planen till "Årsta", kvinnornas hus på Baltiska utställningen, särskildt uppehållande sig vid det storartade i att förena alla kvinnor till ett gemensamt framträdande. Sammanträdet afslutades med samkväm.

Arbeta för Dagny

genom att gynna dess annonsörer

10:de årgången af
Kvinnligt yrkesregister

är under arbete. Skriftliga och muntliga meddelanden om införande af namn och adresser äfvensom annonser mottagas *intill 31 oktober*. Redaktion, expedition och förlag. *Regeringsgatan 65*. Rikstelefon 129 22. Allm. telefon 217 63. Uppskjut ej till sista dagen!

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halfva priset eller 7½ öre pr mm.)

Plats önskas af ung flicka

som barnfröken eller gå frun tillhanda. Något kunnig i matlagning, handarb. och sömnad. Genomgått väfkurs. Betyg och rek. finnas. Svar till "Hösten 1913", Karlstad.

Ung flicka

önskar plats i trefligt hem, helst i större samhälle, att under husmoderns ledning deltaga i förekommande göromål. Genomgått kurs i handarbete, väfnad, llnnesöm. Medlem af familjen. Lön önskas. Tacksam för svar till »1 nov.», Hälsingborg, p. r.

Examinerad slöjdlärlarinna

med goda betyg från Hulda Lundins slöjdsseminarium önskar plats som vikarie, biträdande lärlarinna eller i brist härpå i familj eller handarbetsaffär, den 15 oktober el. senare. Svar till "A. P.", Rörum pr Simrishamn.

Kvinnlig sjukgymnast

önskar plats i familj, på institut eller sanatorium gärna i utlandet eller som sällskap på resor. Flerårig praktik i utlandet. Prima betyg. Svar till "Gymnast", Jönköping p. r.

Lärlarinna,

som genomgått 2-årig kurs vid Priv. Högre lärlarinnesem. önskar plats i skola eller hem. Gärna utomlands. Goda rek. finnas. Svar snarast till "23 år". Runhällen p. r.

Landbrukaredotter

af god familj med intresse för husliga sysslor önskar plats i godt hem där tillfälle gifves för ökad utbildning. Svar till "Hösten 1913", Avenyen 7, Göteborg.

Bättre flicka

söker plats att vara till verklig nytta och hjälp inom hemmet med de lättare sysslorna, äfven sömnad. Svar till "Familjemedlem", Västerås p. r.

Frisk o. hurtig småskollärlarinna önskar under julferierna, 1 dec.—15 febr., mot fritt vivre plats i god familj, helst i Norrland, Dalarne eller närheten af Sthm. att läsa med nybörjare, som skrifbiträde eller som husmoders hjälp. Svar emotes taeksamt af "Värmländska", Värmlandsbro p. r.

LEDIGA PLATSER.

Öfversköterskebefattningen

vid Epidemisjukhuset i Göteborg förklaras härmed till ansökan ledig att tillträdas den 15 nästa nov. Lön kr. 700 och allt fritt. Till Hälsovårdsnämnden i Göteborg ställda skriftliga ansökningar, åtföljda af betyg, torde inlämnas å Hälsovårdsnämndens byrå, Gustaf Adolfs Torg 4, Göteborg, före den 15 okt. 1913.

Ordinarie
folkskollärlarinnetjänsten

i Slättna fasta folkskola (litt. F) sökes inom 60 dagar af folkskollärläre eller lärarinna hos skolrådet i Hässleby (adress Rumsquilla). Skolhuset, som för några år sedan nybyggdes, är beläget 2½ km. från närmaste järnvägsstation och 6 km. från kyrkan. Tjänsten tillträdades den 1 jan. 1914. Lön enligt lag.

Hässleby den 10 september 1913
Skolrådet.

En lärarinnebefattning

vid *Barlövs* sköldistrikts småskolor sökes hos skolrådet före den 15 instundande oktober, adress *Arlöv*. Grundlön 750 kr. med ett ålders-tillägg å 100 kr. efter resp. 10, 15 och 20 års oförvitlig tjänstgöring. Arvode för slöjdundervisning 100 kr. Hyres- och eldbrandsersättning 225 kr.

Arlöv i september 1913.

Goth. Mauritzson.
Skolrådets ordförande.

Sjukvikariat

vid folkskolan vid kyrkan från och med den 16 instundande oktober till terminens slut sökes af kompetent lärare(inna hos skolrådet i Gudmundrå, adress Kramfors, före den 6 i samma månad. Lön efter 950 kr. samt ersättning för husrum och ved enligt lag och reseersättning intill 25 kr.

Gudmundrå i Västernorrlands län den 15 september 1913.

Skolrådet.

Tvänne bättre flickor

om 30 år, allvarliga och barnkära kunniga i alla i ett landthushåll förekommande göromål samt väfnad erhålla plats som medhjälparinnor vid småbruket Kumla Barnhem i Vestmanland instundande 1 nov. Årlig lön 240 kr. Svar med rek. till Fru Carla Thelin, Svens-torp, adr. Tärna.

Aug. Magnussons

STOCKHOLM

Nyheter för Hösten och Vintern i
Ylle- & Sidentyger, Dräkt- & Ulstertyger
nu inkomna i större urval än någonsin.

Obs.! Profver och modeplanscher gratis och franco. Till hjälp för nöjaktig expedition af profverna torde ungefär angifvas önskad kvalitet och prislägen.

Våra HÖST- och VINTERKATALOGER nu utkomna:

N:o 1 på färdiga Dräkter, Kappor, Klänningar, Blusar, Kjolar, Ulstrar etc.

N:o 2 på Linne och Trikåvaror

N:o 3 på Sybehör och Garneringsartiklar
sändas gratis och franco.

Största urval i Sverige. Endast goda varor. Billiga priser. Etabl. 1860.

Föreningen
Handarbetets Vänner
5 Birjerjarlsgatan 5.

Konstnärliga möbelyg väfvas på beställning. Prof sändes på begäran till herrar arkitekter och öfriga anordnare af heminteriörer.

Wiréns Eau de Cologne ROYAL är fortfarande oöfverträffad.

Erhålles i hvarje välförsedd parfymhandel samt direkt från

A. G. Wiréns Tvål- och parfymfabrik. (Grundad 1860.) Kgl. Hoflev.

21 Lilla Vattugatan 21 . . . Stockholm.

Kvinnliga Juridiska Byrån, Wallingatan 12.

Kontorstid 10—3. Utför alla slags juridiska uppdrag. A. T. 183 36

Rösträttsbyrån.

Allm. Tel. 14729. Lästmakaregatan 6, 1 tr. Riks. Norr 600.

Öppen hvardagar 12—5 e. m. Månd. och torsd. äfven 7—8 e. m.

Namninsamlingsbyrån, Lästmakaregatan 6, 3 tr. är öppen hvardagar kl. 3—5 e. m.; Måndagar och onsdagar äfven 7—8 e. m. För anmälning af medhjälpare vid namninsamlingen till kvinnornas opinionsyttring Allm. Tel. 227 08.

MAZETTIS ÖGON-CACAO

pr hektopak 45 öre

delikat — kraftig — hälsosam

MAZETTIS SPIS-CHOKOLADER

:: särdeles fina och välsmakande ::

GYNNA ALLTID DAGNYS ANNONSÖRER!

Vid behof af
KNIFVAR
Tänk såväl på kvalitén som priset!
Ett stort sakkunnigt urval finnes hos

G. R. FEYCHTING
T
STOCKHOLM

46 DROTTNINGGATAN
Stockholms första Eskilstunabod.
Välsorterad lager af metallvaror.

Önskar Ni Eder
en symaskin, som ger en särskildt vacker söm vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de gröfsta kapptyger, bör ni köpa

Husqvarna
Central Bobbin
Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öfverlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omtyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. CENTRAL BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrädrier.

OBS! Fördelaktiga betalningsvillkor.

Collan-Oljan,

världens förnämsta läderpreservativ, gör skodonen absolut vattentäta och minst dubbelt varaktiga. Finnes öfverallt å 0:75 och 1:25 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN, T. OLSEN, Stockholm.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Tyskland och moderskapsförsäkringen.

"Ave maris stella!" Af Sigrid Platen.

Natalie Zahles Liv og Virksomhed. I. Af Henriette Skram.

Notiser.

Föreningsmeddelanden.

Insänd litteratur.

Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt eller bokhandel.